

Steeds meer woonwijken geteisterd door invasieve mediterrane draaigatjes

Mediterrane draaigatjes horen van oorsprong niet in Nederland thuis, maar arriveren hier met potplanten uit Zuid-Europa. Zeven jaar geleden werden ze voor het eerst in ons land waargenomen; de verwachting werd toen uitgesproken dat ze invasief zouden worden en op veel plaatsen voor ongemak zouden gaan zorgen. Inmiddels zijn er veertien locaties bekend en is de overlast aanzienlijk. Het is belangrijk om bestaande kolonies niet te laten groeien en te voorkomen dat er nieuwe ontstaan.

Auteur: Jinze Noordijk (EIS Kenniscentrum Insecten), Anna Möller en Mike Brooks (Kennis- en Adviescentrum Dierplagen)

Door het toenemende handelsverkeer en andere bewegingen van de mens over grote afstanden, worden er steeds meer soorten verplaatst naar nieuwe leefgebieden. Op plaatsen waar een soort terechtkomt door de mens, heet zo'n soort een exoot. Zij ontsnappen op de nieuwe plek als het ware aan hun eigen ecosysteem en zijn hier bevrijd van hun roofdieren, concurrenten, ziektes en parasieten. Sommige exoten kunnen dan ook gaan woekeren en niet zelden zorgen ze voor overlast. In Nederland kennen we verschillende soorten exotische mieren die voor overlast zorgen in het stedelijk gebied, omdat ze zo massaal voorkomen. Een van die lastpakken is het mediterrane draaigatje, dat in 2013 voor het eerst werd vastgesteld in Nederland. Inmiddels zijn er al veertien kolonies en overal wordt aanzienlijke overlast ervaren. Het is inmiddels duidelijk dat de aanvoer plaatsvindt via planten die in een pot met aarde uit het Middellandse Zeegebied komen. Door de opwarming van het klimaat kunnen mediterrane planten steeds beter in Nederland groeien. Tuincentra spelen daarop in; je ziet bijvoorbeeld overal olijfbomen te koop staan. Wie een plant koopt, kan dus zomaar een invasieve exoot de wijk in brengen.

Leefwijze en overlast

Mediterrane draaigatjes zijn mieren die er een nogal indrukwekkende leefwijze op na houden. Bij veel mieren bouwt één koningin een kolonie. Als zij jaarlijks nieuwe koninginnen produceert, vliegen deze uit om een eigen kolonie te beginnen. Een voorbeeld hiervan is de onder elke stoep en in elke tuin voorkomende wegmier. Bij het mediterrane draaigatje gaat dit anders. Elk jaar sluiten alle nieuwe koninginnen zich aan bij hun moeder(s) in de bestaande kolonie. Met z'n allen produceren zij werkers, die allemaal samenwerken in een zogenaamde superkolonie. Zo ontstaat een gigantische dichtheid aan mieren en ook de omvang van de kolonie kan enorm worden, in het ergste geval verschillende straten tot een aanzienlijk deel van een wijk. Vooral de warmste plekken worden bewoond, met name zonbeschenen stoepen en muren en ze zitten ook wel binnen in huizen.

Dit leidt tot problemen voor de mens, zoals het ondergraven van bestrating. Mieren leven samen met bladluizen, die ze beschermen en van wie ze in ruil daarvoor de zoete uitscheiding (honingdauw) te eten krijgen. Als er veel mieren zijn, zijn er vaak ook veel bladluizen, die tuinplanten aantasten en de kleverige

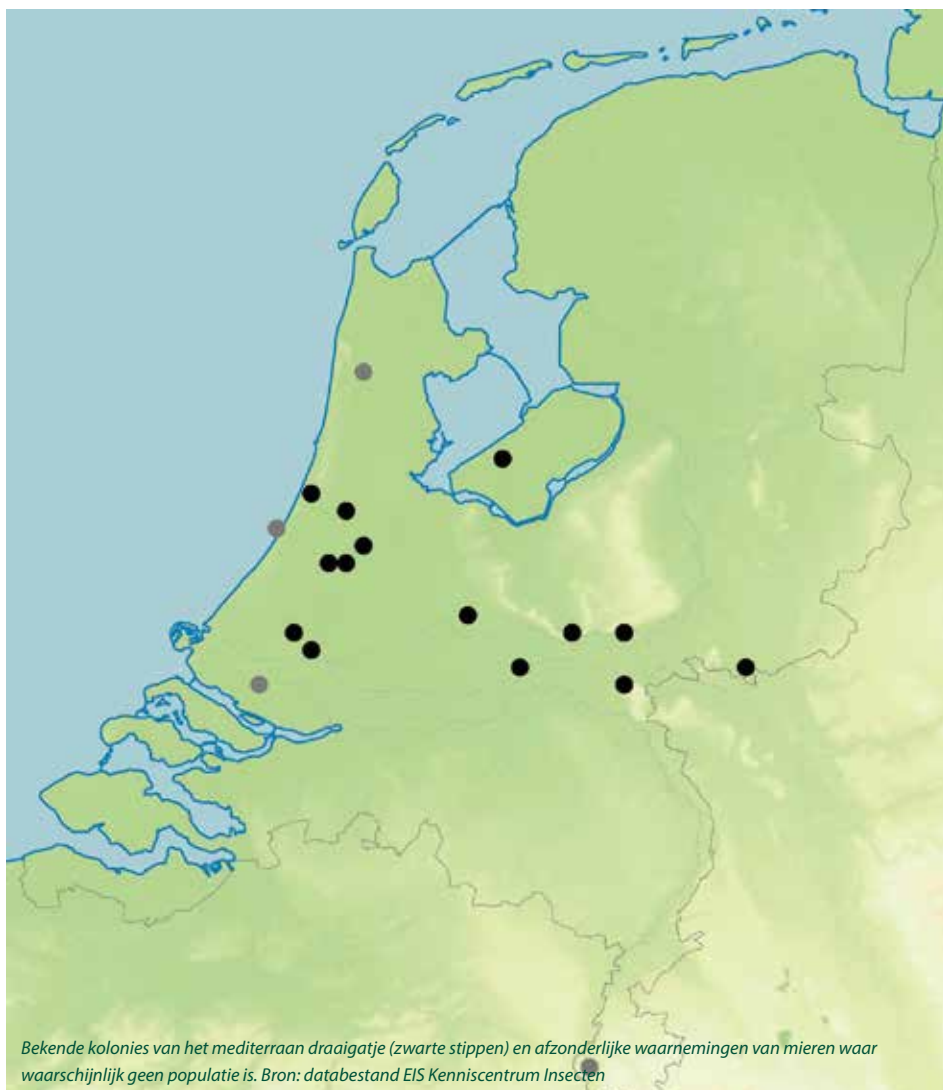
4 min. leestijd

ACHTERGROND

honingdauw op eigendommen laten vallen. Maar de overlast in en rond het huis wordt als ernstiger ervaren. De mieren zoeken in tuinen en binnenshuis naar voedsel en nestelruimte. Hier wordt hun gebijt en gezocht naar voedsel niet gewaardeerd. De mieren eten binnen bijvoorbeeld van huisdiervoedsel, maar ook van fruit(resten) in de gft-afvalbak en van andere zoete etenswaren. Soms worden nesten aangelegd in spouwmuuren of in apparaten met warmtegevend onderdelen. Daarom wordt de mier op alle locaties bestreden en de kosten daarvan zijn vaak hoog.

Voorkomen

Het aanslaan van een invasieve mier kan op twee niveaus plaatsvinden. Een in het mediterrane gebied opgepotte plant kan via verkoop direct op een nieuwe locatie terecht komen en hier aanslaan. Daarnaast is er een risico op verdere verspreiding vanuit deze plaatsen. Als er een populatie in een tuincentrum is, kunnen de mieren in allerlei potplanten en andere producten kruipen en zo met de consument verhuizen naar een nieuwe plek. Maar ook vanuit een kolonie in een woonwijk zijn er kansen op verdere verspreiding, bijvoorbeeld door het verplaatsen van tuinafval, zoals grond en bielzen, of door het uitruilen van potplanten of andere in de tuin opgeslagen dingen. Het voorkomen van nieuwe introducties van invasieve mieren met planten is natuurlijk het belangrijkste speerpunt in deze problematiek. Hierbij is goede voorlichting een aandachtspunt, zowel aan de kwekende, verhandelende en verkopende partij als aan de inkoopende partij. Zij moeten de handelswaar monitoren en zich ervan bewust zijn dat potplanten met mie-

Bekende kolonies van het mediterrane draaigatje (zwarte stippen) en afzonderlijke waarnemingen van mieren waar waarschijnlijk geen populatie is. Bron: databestand EIS Kenniscentrum Insecten

ANDERE EXOTISCHE MIEREN

Het mediterrane draaigatje is niet de enige exotische mierensoort die voor overlast zorgt door de aanleg van superkolonies in het stedelijke gebied. In ons land zijn lokaal ook de plaagmier, Argentijnse mier en Atlantische dwergschubmier problematisch, terwijl er ook al alarmerende berichten verschijnen over de mediterrane dwergschubmier en gewone dikkop. Het mediterrane draaigatje veroorzaakt momenteel echter de meeste overlast én vertoont de grootste toename in aantallen. De verwachting is dat de problematiek rondom exotische mieren groter zal worden door het almaar toenemend handelsverkeer en de opwarming van het klimaat.

Vele nestopeningen van het mediterrane draaigatje in een stoep; de kratervormige hoopjes zijn kenmerkend. Foto: Jinze Noordijk

Mediterrane draaigatjes zijn mieren die er een nogal indrukwekkende leefwijze op na houden

Plagmier

Koningin van het mediterrane draaigatje. Foto: Theodoor Heijerman

OPROEP

Wij vermoeden dat er meer locaties zijn met populaties van mediterrane draaigatjes. Goede monitoring en informatievoorziening zijn in die gevallen van groot belang. Gemeenten die met onoplosbare mierenoverlast kampen of mensen die vermoeden deze mieren in de straat of tuin te hebben, worden dan ook verzocht om contact met ons op te nemen, zodat we deze soort goed kunnen blijven volgen. Dat kan via www.kad.nl en www.eis-nederland.nl.

rennesten behandeld moeten worden of soms niet geplant kunnen worden. Bij verdachte kolonies is het zaak om zo snel mogelijk in te grijpen, voordat de situatie onbeheersbaar wordt. Snelle signalering en het direct erkennen van het probleem (bijvoorbeeld door gemeentemedewerkers, plaagdierbestrijders of hoveniers) zijn dan van groot belang.

Bestrijding

De aanwezigheid van een superkolonie exotische mieren in de straat wordt vaak als uitermate vervelend beschouwd. Dat blijkt ook wel uit gesprekken met aanwonenden die bijvoorbeeld hun hele tuin op de schop nemen in de veronderstelling zo van het probleem af te komen (wat nooit zo is), die proberen te verhuizen (maar het huis verkopen is lastig tot ondoenlijk) of die hun levensgenot als ernstig aangetast beschouwen.

In dit soort gevallen gaan bewoners vaak aan de slag met bestrijdingsmiddelen, zelf of met een professionele bestrijder. Bestrijding bij slechts één of enkele huizen heeft vaak tot gevolg dat de kolonie zich uitbreidt aan de flanken en het probleem dus vergroot wordt. Bovendien heeft het geen duurzaam effect, want er blijven zo altijd koninginnen leven, die de kolonie vervolgens weer exponentieel laten groeien. Zo ontstaat er een cocktail van giften in de bodem met onbekende werking en is er risico op resistentie bij de mieren. Om de huidige populaties van invasieve mieren enigszins in de hand te houden, zijn goede bestrijdingsprotocollen én een goede coördinatie nodig. De meest logische partij om dit op te pakken, is de betreffende gemeente, bijgestaan door bestrijdings- en mierenspecialisten. Alleen als de gehele kolonie aangepakt wordt, werkend vanaf de uiterste randen naar het centrum toe, zijn er resultaten te boeken. Dan nog zal het een proces van lange adem zijn, waarbij lang niet altijd zeker is of de kolonie zal verdwijnen. Als het onmogelijk blijkt om een superkolonie weg te krijgen, is een mogelijke logische vervolgstap om veel bomen te planten; zo wordt bodem beschaduwd, waardoor de ontwikkeling van deze warmteminnende mieren langzamer gaat en de dichtheid mogelijk afneemt.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/32392/steeds-meer-woonwijken-geteisterd-door-invasieve-mediterrane-draaigatjes